

természetesen a választmány felsősége és tekintélye mellett, — közvetlenül az igazgatót illeti.

3. Osztálytanárok.

Az Org.-Entw. egyik legcélszerűbb intézkedései közé tartozik az osztálytanárok felállítása, mely szerint a gimnázium minden osztályát egy-egy tanár gondviselősége s felelősége alá veszi, annyiban, hogy:

a) azon osztály növendékeinek rendes iskolába járása felett felügyel, az azon osztályban tanító többi tanárok által feljelentett mulasztók első számbavevője;

b) — s ez a dolog főere — azon esetben, ha valamelyik tanár akadályozva lenne tanóráját megtartani, az osztálytanár gondoskodik, hogy a tanulók azon óra alatt vagy más tanár által, vagy ha ez nem lehetne, kihagyott munkával elfoglalva legyenek;

c) névszerinti és részletes osztálynaplót viszen.

Mivel az igazgató s jegyző-tanárok ezen hivatal alól más elfoglaltságukért fölmentetnek, a nyolc osztálytanárság következőleg volt a tanárok közt felosztva: VIII. Varga János: VII. Arany János. VI. Jánosi F. V. Ács Zsigmond. IV. Kis Lajos. III. Mentovich Ferencz. II. Weisz János. I. Csikaly Imre.

Az osztálytanárok által vezetendő napló időnkénti áttekintése, netalán történő hiányokra figyelmeztetés stb. ismét igazgatói teendő volna.

E tárgyban, fájdalom, csak ennyi jelenteni valóm van, miután kötelességem inkább azt adni elő, ami történt, mint azt, ami nem történt; remélem azonban, hogy a II-dik év végén többet lehetend szerencsém előterjeszteni.

Közli: BENKÓ IMRE.

A GYÓGYPÆDAGOGIAI TANÍTÓKÉPZŐ SZABÁLYZATA.

Hazánkban a gyógypædagogiai oktatásügy fellendülése egészen új keletű. Jóllehet a siketnémák váci orsz. kir. intézete 100 éves múlttal dicsekedhetik, 1902. év őszén ülte meg száz éves jubileumát; a vakok budapesti orsz. kir. intézete szintén közel áll fennállásának 100 éves ünnepéhez, mindazonáltal évtizedeknek kellett elmúlniok, míg a fogyatékosok oktatásügye extensiv fejlődésnek indult. Az extensiv fejlődés a 90-es években veszi kezdetét: sorra keletkeznek siketnémák, vakok és szellemi fogyatékosok számára intézetek. A rohamos

fejlődés szükségessé tette az oktatásügynek megfelelően képzett tanerők nevelését, melyet a közoktatásügyi kormány akként oldott meg, hogy a siketnémák váci intézetében már régebbi idő óta meglévő képző mintájára a vakok és képezhető hülyék és gyengeelműjük budapesti intézeteiben egy éven át tartó szaktanfolyamot rendezett, egyben a váci képzőt reorganizálta.

A három oktatási ág, ú. m. a siketnémák, vakok és szellemi fogyatékosoké, kevésbé kiterjedt anyaguknál, a fogyatékos gyermekek lelki világának néminemű rokonságánál s az ügy adminisztratív irányításának egyszerűsítésénél fogva, 1902-ben egyesítettett és «gyógy-pædagogiai tanítóképző» elnevezéssel illetetett. A képző székhelyéül a siketnémák váci intézete jelöltetett ki, hol is két éven át maradt, míg 1904-ben Budapestre helyeztetett le.

A gyógypædagogiai tanítóképzőnek 1902. évi szabályzata lényegében megegyezik az 1904. évben kibocsátott módosított szabályzattal, miért is ismertetésem csupán a múlt évben kibocsátott szabályzatra fog szorítkozni.

A gyógypædagogiai tanítóképző két évfolyamból áll, melyhez képest az oktatás akként alkalmazkodik, hogy az első évben főképen elméleti, a második évben pedig gyakorlati képzést nyújt. A szabályzatnak ezen pontja a valóságban akként nyer megoldást, hogy az első évben előadottnak az összes elméleti ismeretek, hospitálnak s gyakorlati fogások elsajátítása végett próbatanítások tartatnak úgy a siketnémák, vakok, mint a szellemi fogyatékosok oktatási ágaiból. Továbbá az első tanév végén alapvizsgálat tartatik, melynek tárgyai: 1. A beszédszervek és az összes értékszervek bonc- és élettana. 2. A fonetika. 3. A beszédhibák kezelése. A második évben a hallgatók valamelyik gyógypædagogiai intézethez szolgálattételre rendeltetnek. A szabályzatnak eredeti intenciója azért nyer ez idő szerint illetén alkalmazást, mert a folyton fejlődő intézetekben csak ily megoldás mellett képes a közoktatásügyi kormány a tanerőszükségletet fedezni és kielégíteni. Bizonyára néhány évre lesz szükség, míg a szabályzat elvi álláspontjához híven akként nyer megvalósulást, hogy a hallgatók elméleti és gyakorlati ismereteiket két éven át egyenlően megosztva a központban, vagyis a képzőben szerzik meg. Sőt azt mondhatom, hogy az erőképzés mindaddig *csonka* marad, míg a jelzettem idő be nem következik. Érzik ennek szükségességét az intéző körök is s keresztülvitelére megvolna a hajlandóság, ha általa a gyógypædagogiai oktatásügy fokozatos extensiv fejlődése elé gát nem vettetnék. Épen ezen kedvező alkalom elől való ki nem térhetés szolgál indító okul, egyben magyarázatul arra nézve, hogy a hallgatók az első évben kénytelenek a képzőt elhagyni.

A gyógypædagogiai tanítóképző igazgatója a gyógypædagogiai orsz. szaktanács elõadója, tanárai pedig a siketnémák váci és budapesti, a vakok és képezhetõ hülyék és gyengeelméjûek budapesti intézeteinek igazgatói, továbbá két orvos elõadó, kiket az elõadások tartására, tiszteletdíj mellett a közoktatásügyi kormány évrõl-évre bíz meg. Az oktatásügy eredményességére feltétlenül káros hatással van az idõszaki megbízás, mert az elõadók úgy sohasem tudhatják, hogy mikor köszöni meg felettes hatóságuk mûködésüket. Ezen mód bénítólag hat a tárgyszeretetre, annak minden oldalú kipallérozására és mélyítésére. Ehhez még egy súlyos körülmény járul, hogy t. i. az igazgató elõadók otthonukban nemcsak saját intézetük egy egész embert kívánó adminisztratív és tanulmányi ügyeinek vezetésével vannak mód nélkül elfoglalva, hanem még tetemes órán át tanítaniok is kell. Így hát a képzõ elõadásaira készülni, az anyagot az ügy fejlõdésével aránylagosan gyarapítani, már fizikai idõ elégtelenségénél fogva is (nem is szólva a testi és szellemi kimerültségrõl) csaknem ki van zárva. Ezen a bajon a közoktatásügyi kormánynak java embereinek megkimélése érdekében csakúgy, mint a képzõ színvonalának emelése érdekében segítenie kell.

A hallgatók eltartásukat illetõleg két csoportba oszthatók, t. i. vannak ösztöndíjasok és önköltségesek, ez utóbbiakból kerülnek ki aztán a rendkívüli, vagy mint némelyek nevezni szokták, a magánhallgatók. Az ösztöndíjasok az elsõ évben lakáson és élelmezésen kívül évi 480 korona díjat élveznek s a második évben, az alapvizsga sikeres letevésével a gyógypædagogiai tanerõk statusában megállapított fokozat szerint valamely intézetnél alkalmazást nyernek. Az állam az ösztöndíjas hallgatókról, miként az a jelen sorokból kitetszik, valóban figyelemreméltóan gondoskodik. Kevés olyan oktatási ág van hazánkban, amelyen a hallgatók amellett, hogy kiképzést nyernek, még fizetésben is részesülnek, sõt vizsgáik sikeres letétele után megfelelő javadalmazású álláshoz jutnak. Ezen intézkedésnek tudható aztán be azon kétségkívül kedvezõ s oktatásügyünkre nézve elõnyös körülmény, hogy hallgatókul a fiatal tanítõgeneráció *színe-java* nyer felvételt.

A szabályzat nemcsak okleveles nép- vagy polgári iskolai tanítóknak nyújt alkalmat a gyógypædagogiai oktatási ügy terére való átlépésre, hanem okleveles középiskolai tanárjelölteknek és tanároknak, továbbá végzett theologusok és lelkészek számára is, az utóbbiaknak akkor, ha pædagogiai képzettségüket megfelelõleg igazolják.

A felvételnek egyik pontját képezi az «esetleges nyelvismeretekrõl szóló bizonyítványok». A szabályzat különösen a német nyelvet említi, mint olyat, melybõl annyi jártasságot kíván, hogy a hallgatók

ily nyelvű pædagogiai munkákat megérteni és kielégítően fordítani képesek legyenek.

Nézetem szerint ennek a feltételnek a megkívánása egyenesen fölösleges. Minden intelligens hallgatóról feltételezhetjük azt, hogy a középiskola vagy a tanítóképző 4—4 osztályának elvégeztével a német nyelvben annyi jártasságot képes felmutatni, hogy önképzésének fokozatos fejlesztésével az ily nyelvű pædagogiai munkákat megérteni képes. Vagy mondjuk, hogy nem képes reá. Vajjon a mai viszonyok között ez akkora hiány volna, hogy a hallgatókból ne leheessen jó, vagy kitünő gyógypædagogus? Én ebben kételkedem és ebbeli nézetemhez csatlakozik oktatásügyünk terén hosszú éveken át szerzett tapasztalataim sokasága. A gyakorlat ugyanis azt mutatja, hogy a gyógypædógia számottevő egyéniségei épen azok lettek, kik kevésbbé bírták a német nyelvet. Nem állítom ugyan, hogy a német nyelv birásával még kiválóbbak nem lettek volna, azt azonban nem vitatom, hogy oktatásügyünkhöz feltétlenül szükséges a német nyelv, legkivált most, midőn egy és más dologban a művelt nyugat államait megelőztük. Ennek a feltételnek a szabályzatban való meghagyását károsnak minősítem és pedig annál az oknál fogva, hogy igen sok jóra való és hasznavehető egyént elriaszt a gyógypædagogiai oktatásügyre való rálépéstől.

Nagyon üdvös intézkedéseket tartalmaz a szabályzat a nyugdíjra vonatkozólag. Ugyanis «azok a hallgatók, kik a gyógypædagogiai tanítóképzőre való felvételük előtt már tagjai voltak a tanítói nyugdíjintézetnek, előzőleg szerzett nyugdíjjogosultságukat nem veszítik el, amennyiben a képzőn töltött idő nyugdíj szempontjából igazolt megszakításnak vétetik, ha a képző elvégzése után az érdekeltek újból tanítói állást nyernek».

Amíg a képző Vácon volt s a hallgatók az ottani siket-néma-intézetben nyertek elhelyezést, fegyelmi szempontból a képző igazgatójának (akkor a siket-némák váci intézetének igazgatója volt egyszerűs mind a képző igazgatója is) jogkörébe tartoztak, most hogy újabban a képző Budapestre helyeztetett át, a hallgatók a vakok és képezhető hülyék és gyengeelméjűek intézetében nyernek lakást és ellátást, fegyelmi szempontból azon intézet igazgatójának vannak alárendelve, ahol elhelyezést nyernek. Ezen intézkedés kétségkívül helyesnek minősíthető, aminthogy annak mondható a szabályzat azon passzusa, mely az első fokú fegyelmi hatóságot az érdekelt intézetek igazgatóiból és a képző eladóiából alakítja meg. Hiányzik azonban ezen §-ból a képző igazgatója jogkörének meghatározása épen a fegyelmi ügyeket illetőleg.

A tanfolyamhallgatók elhelyezésének kérdése a hármasságú gyógypædagogiai képzőnél igen fontos, mert egyoldalú megoldása egyoldalú generációt nevel. Például a múlt évben, hogy a hallgatók Vácon nyer-

tek elhelyezést, alig akadt egynehány, aki a siket-némák oktatása terén kívül más térre kívánczozott volna, most, hogy a hallgatók a vakok és hülyék intézeteiben helyeztettek el, *mind* e két oktatási ágra vágyódnak. Pedig a hármas képzés egyesítésének egyik kardinalis pontja az volt, hogy *mind* a három ágra egyenlő módon képesítse az ifjakat s velük azt egyenlő módon kedveltesse meg. Ha most a közoktatásügyi kormánynak az a bevallott célja megvalósítást nyer, hogy a hallgatókat a budapesti állami siket-néma-intézettel kapcsolatban létesítendő internátusban helyezi el, mivelhogy a siket-néma oktatási ág legtöbb tanulmányozást igényel, bekövetkezik az az állapot, hogy a hallgatók csak ezen ág iránt fognak különösebb érdeklődést tanúsítani, míg a másik kettőt elhanyagolják, miként a példa elég kifejezetten mutatja. Ezen a fonák állapoton a váltakozó rendszerrel lehet segíteni. Jós ugyan nem akarok lenni, de annyit kijelentek, hogy a váltakozó rendszer figyelmen kívül hagyásával az egységes gyógypedagógiai képzés csődbe kerülhet.

Miként már említettem, a képzés két részből áll, ú. m. elméleti és gyakorlati részből. Az elméleti oktatás tárgyai a következők:

1. A beszédszervek és összes érzékszervek bonc- és élettana, különös tekintettel a gyermekek élettani és kórtani pszichológiájára. (Heti 2 órában.)
2. Fonetika. (Heti 1 órában.)
3. A siket-némák lélek- és neveléstana. (Heti 1 órában.)
4. A siket-némák oktatásának módszertana, különös tekintettel a nyelvvalaktanra. (Heti 3 órában.)
5. A vakok lélek- és neveléstana, oktatásuk módszertana, története és irodalma. (Heti 2 órában.)
6. A hülyék és gyengetehetségűek lélek- és neveléstana, oktatásuk története és irodalma. (Heti 2 órában.)
7. A siketnémák oktatásának története és irodalma. (Heti két órában.)
8. A beszédhibák kezelése. (Heti 1 órában.)

A tárgyak csoportosításán annyiban eszközözlendő változtatás, hogy a nyelvvalaktan közelebb állván a fonetikához, mint a metódikához, a 2. pont alatt említett fonetikához való csatolása kívánatos volna. A tantárgyakra általában megjegyezhetjük, hogy bár az órák száma aránylag csekély, azonban az anyagkör, melyet a tantárgyak felölelnek terjedelmes s egyes részleteiben kifejtett elmét kívánnak.

Az elméleti órák hallgatásán kívül a hallgatók az előadó tanárok véleménye alapján megállapított sorrend szerint hospitálnak és gyakorlati tanításokat tartanak; a siket-némák, vakok és szellemileg fogyatékosak intézeteinek egyes osztályaiban cselekvőleg vesznek részt

a gyermektanulmányozásban s a beszéd fogyatékosok gyógykezelésében. Hospitálásból és gyakorlati tanításból legtöbb idő esik a siket-néma-oktatás tanítási módszerének elsajátítására, ami indokolt is, mert a siket-néma-oktatás a három ág közül a legnehezebb s elsajátítása hosszabb tanulmányozást igényel. A vakok és szellemileg fogyatékosak intézeteiben a hospitálás és gyakorlati tanítás egyenlően oszlik meg.

A míg a hallgatók a siketnémák intézeteiben minden olyan tárgyból, mely a beszéd elsajátítását célozza, tartanak gyakorlati tanításokat, addig a vakoknál és szellemileg fogyatékosoknál csak azon jellegzetes tárgyakból, melyek a metódusban a vak és szellemileg fogyatékos gyermekeknél különleges eljárást kívánnak. A siket-némák intézeteiben a gyakorlati tanítások száma 72-t tesz ki, a vakok és szellemi fogyatékosoknál pedig 36—36-ban van megállapítva. A gyakorlati tanításnál az eljárás a következő: A szaktanár a tételt kiadja a jelöltnek, melyet az a kitűzött határidőre elkészít s a tanítást megelőzőleg benyújt. A tanítás a tervezet szerint folyik. Jelen vannak a módszertan előadóján s az osztályvezetőn kívül az összes hallgatók, kik a tanítás menetét figyelni kötelesek s a bírálathoz feljegyzéseket tesznek. A gyakorlati tanítás egy teljes órán át tart. Az óra befejeztével összegyűlnek bírálás végett. A bírálatot a gyakorlati tanítást teljesítő hallgató kezdi az úgynevezett önbírálattal, folytatják a hallgatók saját észrevételeik megtételével. Midőn a hallgatók a bírálatot befejezték, a gyakorlati tanítást teljesítő válaszol az elhangzott észrevételekre, végül pedig a módszertan előadója, mint az ad hoc értekezlet elnöke rekapitulálja véleményüket, melyhez aztán a hallgatónak szólási joga nincs. Az elnöki enunuciáció után kezdetét veszi a tanítás osztályozása, melyet maguk a hallgatók állapítanak meg, kétes esetekben az elnök dönt.

A gyakorlati tanítás vezetője az alábbi minta szerint rovatozott naplót vezet, melyben a bejegyzett észrevételek a tanítás tanjegyének végleges megállapításánál figyelembe vétetnek s irányadóul szolgálnak:

Gyakorlati tanítások táblázatos kimutatása (minta).

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Sorszám	Név	Osztály	Tan-tárgy	A gyakorlati tanítás tétele	Idő: év, hó, nap	A gyakorlati tanítás bírálata	Érdemjegy	Jegyzet

Mint hogy a szellemileg és testileg fogyatékosok intézeteiben a kézügyesítés egyik kiválóan fontos tárgy, azért az első éves hallgatók kötelesek magukat hetenként hat órán át felváltva az intézetek kéz-

ügyességi műhelyeiben az e szakbeli oktatás valamennyi ágában gyakorolni.

Hogy a nyújtott ismeretek minél hathatósabban megrögzíttessenek: az első éves hallgatók időnként kollokválnak s a kollokvium eredménye a leckeönyvbe vezetetik.

Képesítést a hallgatók csak a második év végén nyernek, erre nézve a szabályzat pozitív és negatív érvényű rendelkezéseket tartalmaz. E szerint gyógypedagógiai oktatásra képesítő vizsgálatot tehetnek: a) a rendes hallgatók, akik az alapvizsgálatot sikerrel kiállották és a második évben valamely gyógypedagógiai intézetnél kielégítő gyakorlati működést fejtettek ki; b) a magánúton készülő hallgatók. Az ilyenek úgy elméleti, mint gyakorlati készségüket ugyanolyan feltételek mellett kötelesek igazolni, mint a rendes hallgatók.

Vizsgálatra nem bocsáttatnak:

a) akik bűnvádi kereset folytán vizsgálat alatt állanak, vagy bíróilag elítéltettek;

b) akiket valamely állásból vagy a képzőről fegyelmi úton mozdítottak el;

c) akik valamely testi fogyatékoság vagy megállapított hivatásbeli hiány miatt gyógypedagógiai tanítói állásra alkalmatlanok;

d) akik a képesítő vizsgálatot egy ízben már eredmény nélkül ismételték.

A c) pont első részében foglaltak fölöslegeseknek mondhatók, minthogy a hallgatók csak olyan pályáról léphetnek a gyógypedagógiai oktatásügy területére, amely már eleve a testi épség feltételét megköveteli.

A képesítő vizsgálat két részből áll, ú. m. írásbeliből és szóbeliből. Az írásbeli vizsgálaton kidolgozandó tételt a képző előadó tanárainak értekezlete állapítja meg, melyet a gyógypedagógiai szakoktatás köréből merít. A megállapított tételek száma hat, melyek a közoktatásügyi miniszterhez terjesztetnek fel; ezek közül az említett hatóság három tételt kiválaszt és pecsét alatt leküldi a képzőigazgatójának s a jelöltek abból egy tételt tetszés szerint dolgoznak ki.

Aki az írásbeli vizsgálaton elégtelen osztályzatot kap, az a szóbeli vizsgálatra nem bocsáttatik, továbbá aki három vagy több tárgyból nyer elégtelen osztályzatot, csak a tanári testület javaslatára bocsátható esetleg egy év múlva újból vizsgálatra, mely esetben az egész vizsgálatot ismétli.

A második év végén a képesítő vizsgálatnak anyagát azok a tárgyak teszik, melyekből a jelölt az első év folyamán vizsgát nem tett s ezen tárgyak főképen gyakorlati irányúak; azonban az alapvizsgálat

eredménye, valamint a gyakorlati tanításbeli ügyesség szintén bejegyez-
tetnek a képesítő oklevelbe.

A hallgatók, miként az eddigiekből is kitetszik, a vizsgálat sike-
res kiálltával gyógypædagogiai oktatásra képesítő oklevelet nyernek.

A szabályzatnak itt ezen főbb pontjait érintettem, mint amelyek
keretét teszik az egésznek. Érdekes tudnunk azt, hogy az az intéz-
ményesen szervezett képző ma még hivatalosan tanfolyam nevet visel,
pedig tárgyainak sokféleségénél, anyagának bőségénél s speciálitásá-
nál, idejének két évre kiterjedő voltánál fogva valóban megérdemelné
a tényleges állapotnak megfelelő címét: *a gyógypædagogiai tanító-
képző elnevezést*. A magyar közoktatás ezen intézményére büszke lehet,
mert egész kontinensen ilyen jól és intensíven a gyógypædagogiai
tanerőképzés — tudomásom szerint — nincs megoldva, mint épen
nálunk.

HERODEK KÁROLY.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— Az Uránia szemléltető népoktatása. Az Uránia magyar
tudományos egyesület, amelyik már nélkülözhetetlen tényezővé tudta
tenni magát kulturális életünkben, *Molnár Viktor* ügyvivő-elnök
indítványára már a múlt évben elhatározta, hogy tudomány-terjesztő
akcióját rendszeresebbé fejleszti. A terv az, hogy a gyakorlati élet
művelt embereire legnagyobb jelentőségű 12 tudomány anyagát ága-
zatonként 12—12 fejezetbe összefoglalva, összesen 144 előadásban
megírattja, vetíthető képekkel felszereli s az egyesület rendes eljárása
szerint ezeket a füzeteket kinyomatja, a hozzávaló képeket és vetítő
készülékeket vidékre is kikölcsönzi. Országszerte kiható rendszeres
szemléltető népoktatást céloz ezzel az egyesület s nincs kétség benne,
hogy eddigi sikerei alapján ennek az akciójának is sikert lehet
jósolni. — A kiválasztott 12 tudomány a következő:

- I. A magyar nemzet története.
- II. Magyarország földrajza.
- III. Világtörténelem.
- VI. Felfedezések és utazások.
- V. Magyar irodalom.
- VI. Külföldi irodalom.
- VII. Magyar művelődéstörténet.
- VIII. Jog- és társadalomtudományok.
- IX. Természettudományok.
- X. Egészségtan.